AUT, XLIV, 2006, p. 35-43

CÂTEVA OBSERVAŢII PRIVIND HIDRONIMIA DIN VALEA CRIŞULUI ALB

de

Felicia BARBURA

1. *Delimitare teoretică*

Hidronimia reprezintă o categorie importantă a numelor topice. Cercetarea hidronimică a început prin studiul numelor de râuri mari şi fluvii, abia mai târziu trecându-se la examinarea numelor de pâraie şi a apelativelor regionale. Prin *hidronim*, Paul Lebel înţelege „orice denumire (apelativ, calificativ sau nume propriu) dată nu numai izvoarelor, râurilor, canalelor, ci şi smârcurilor, mlaştinilor, bălţilor, băltoacelor, lacurilor şi mării. Confluenţele, vadurile, coturile de râuri, cascadele, gurile de râu au calificative hidronimice. Chiar şi termenii limbii curente care evocă apa trebuie să reţină atenţia hidronimistului”[1].

În cadrul toponimelor, hidronimele au o stabilitate mai mare, fiind urmate de oronime şi apoi de oiconime[2]. Apele au atras aşezările omeneşti în preajma lor, au servit ca drumuri şi, în general, au uşurat viaţa omului. Hidronimele, fiind mai stabile – comparativ cu alte nume de locuri – ne pot furniza informaţii mai exacte despre cei mai vechi locuitori ai unei regiuni date.

Deşi numele de ape sunt considerate cea mai veche parte a toponimiei, nu toate râurile au păstrat denumirile lor vechi. Cele mai stabile au fost numele apelor mari, care prezentau o importanţă strategică şi economică deosebită. Numele râurilor mici, care au avut un rol însemnat au fost cunoscute de puţini oameni şi deseori au dispărut odată cu schimbarea componenţei etnice a populaţiei[3].

---

[1] *Introduction*, în *Principes et méthodes d'hydronymie française*, Dijon, 1956, p. 1.

[2] Idee susţinută şi de Vasile Frăţilă, *Lexicologie şi toponimie românească,* Timişoara, Ed. Facla, 1987, p. 97, Vasile Ioniţă, *Nume de locuri din Banat*, Timişoara, Ed. Facla, 1982, Albert Dauzat, *Les noms de lieux. Origine et évolution*, Paris, 1963.

[3] Vasile Simionese, *Hidronime de origine slavă din Banat*, în „Analele Universităţii din Timişoara. Seria Ştiinţe filologice”, XII, 1974, p. 135.

BDD-A6374 © 2006 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:53:33 UTC)

În general, este admis că cel mai vechi strat toponimic îl reprezintă hidronimele, în special numele de ape mari. Având în vedere că foarte multe denumiri de ape sunt şi nume de localităţi, acest lucru presupune extensia numelui de la ape la localităţi. Gh. Bolocan consideră că „aşezările umane poartă din timpuri străvechi numele de râuri în preajma cărora au apărut". Această perioadă poartă în toponimie denumirea de **stratul hidronimic**[4].

În toponimia românească întâlnim trei raporturi de denominare:

- nume de ape – nume de forme de relief;
- nume de ape – nume de localităţi;
- nume de ape – nume de forme de relief – nume de localităţi.

Numele de ape au trecut la oronime, apoi la oiconime şi la fitotoponime (păduri) din apropiere. Când un sat şi un pârâu poartă acelaşi nume, se admite că pârâul a fost denumit înaintea satului de locuitorii satelor învecinate, pe unde curge pârâul. În cazuri foarte rare apare şi fenomenul invers.

„Deoarece numele apelor apar în anumite zone caracteristice, extinderea numelui a avut loc dinspre aval spre amonte, elementul uman înaintând şi cucerind înălţimile montane, şi doar ulterior stabilind numele aşezărilor permanente pe care le-au format".[5]

În toponimia românească există suficiente exemple când numele unor râuri au trecut asupra localităţilor sau când un nume denumeşte concomitent locuri, forme de relief şi aşezări.

Luând în discuţie hidronimele de origine slavă de pe teritoriul ţării noastre, Marius I. Oros şi Vasile Simionese deosebesc, din punct de vedere tipologic, două categorii structurale: *hidronime simple* şi *hidronime compuse*[6]. Numele simple reprezintă cea mai mare parte a hidronimiei româneşti de origine slavă. Autorii consideră *hidronime simple* acele nume de apă care sunt alcătuite dintr-un singur cuvânt. În această categorie se includ, pe de o parte, hidronime formate numai din tema cuvântului, numite şi *primare* sau *nederivate*, iar, pe de altă parte, nume de cursuri de ape formate din tema etimonului şi diferite afixe, numite şi *secundare* sau *derivate.*

Hidronimele primare au un înţeles unitar şi o structură care nu poate fi descompusă în elemente componente, în timp ce sensul numelor

---

[4] Gh. Bolocan, *Stratificare în toponimia românească*, în LR (XXIV), 1975, nr. 6, p. 583.
[5] I. Conea, *Toponimia. Aspectele ei geografice*, în *Monografia geografică a R. P. Române. I. Geografia fizică*, Bucureşti, 1960, citat după Remus Creţan, *Toponimie geografică*, Timişoara, Ed. Mirton, 2000, p. 71-72.
[6] Marius I. Oros, Vasile Simionese, *Structura tipologică a hidronimelor de origine slavă de pe teritoriul R. S. România*, în „Studia Universitatis Babeş-Bolyai". Series Philologia, 1980 (XXV), 1, p. 48.

BDD-A6374 © 2006 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:53:33 UTC)

derivate sau *compuse* rezultă din sensurile tuturor elementelor componente.

Dintre procedeele mai importante de formare a toponimelor sunt amintite următoarele: *lexico-semantic, morfologic, lexico-sintactic* şi *morfologico-sintactic*.

O distincție între hidronimele mai vechi şi cele apărute mai târziu se poate face pe baza criteriului semasiologic, după cum afirmă Ivan Duridanov[7]. S-a demonstrat că, de regulă, sunt mai vechi hidronimele care, prin sensul lor, reflectă diferite caracteristici fizice şi chimice ale apei, ale solului, precum şi lumea vegetală şi animală înconjurătoare, în timp ce hidronimele cu înțeles cultural-istoric şi cele care reflectă relații de posesiune sunt mai noi. Relativ recente sunt şi *hidronimele secundare*, cele derivate de la alte nume geografice. Acestea amintesc de existența unor obiecte (sate, moşii, munți etc.) aflate în apropiere.

Ocupându-se de reconstituirea vechii hidronimii a Vardarului, Ivan Duridanov notează că numele râurilor mai mari sunt de obicei mai rezistente, pe când cele mai mici sunt mai expuse schimbărilor, fiind înlocuite de regulă cu apelative simple sau în locul lor apărând nume secundare, derivate de la nume de localități sau de la nume geografice aflate în preajma cursului râului.

Un articol interesant legat de hidronimelele mai vechi din limbă este şi cel al lui Liviu Franga, care, pe baza analizei filologice şi lingvistice a atestărilor antice şi medievale, urmăreşte clasificarea de structură a principalelor hidronime din Dacia din perspectiva metodei comparativ-istorice

O cercetare mai nouă în cadrul hidronimiei poate fi considerată cea a lui Mircea Ciubotaru, care, în *Oronimia şi hidronimia din bazinul superior al Bârladului*, „îşi propune să verifice, pornind de la un material toponimic concret şi în mare parte inedit, valoarea funcțională a unor concepte relativ noi în cercetarea toponimică românească, precum: *polarizarea*, care funcționează ca principal mecanism al structurării toponimiei şi care constituie o reflectare a unor relații din realia, baza ei constituind-o oronimia şi hidronimia; *diferențierea*, adică procesul prin care se desemnează, cu ajutorul unor delimitatori lexicali, părțile unui obiect geografic denumit. *Diferențierea* se realizează prin opoziții privative

[7] Vasile Frățilă, recenzie: Ivan Duridanov, *Die Hydronymie des Vardarsystems als Geschichtsquelle* (Slawische Forschungen, Band 17), Bőhlau-Verlag, Kőln-Wien, 1975, p. 56-62, în Vasile Frățilă, *Cercetări de onomastică şi dialectologie*, Timişoara, Editura Excelsior Art, 2004, p. 124; (varianta germană în „Namenkundliche Infomationen", nr. 35, Leipzig, 1979, p. 56-62; varianta franceză în „Revue Roumaine de Linguistique", 1983 (XXVII), nr. 4, p. 353-358).

BDD-A6374 © 2006 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:53:33 UTC)

şi graduale, cu determinante antonimice sau cu sufixe (diminutivale sau augmentative)”[8].

2. *Clasificare*

După dimensiunile cursurilor şi după volumul apelor transportate, hidronimele sunt clasificate în: **microhidronime** (numele de izvoare, pâraie şi râuri mici) şi **macrohidronime** (care denumesc apele curgătoare mari: râurile şi fluviile). Deoarece o clasificare a apelor în „nume de ape curgătoare” sau **potamonime** (< gr. *potamós* „râu”) şi „nume de ape stătătoare” sau **limnonime** (< gr.*limnē* „lac”) nu permite întotdeauna o deosebire clară, s-a stabilit că este necesară şi o clasificare în subclase sau subtipuri, cum ar fi: „nume de bălți” sau **tiphonime** (< gr. *tiphos* „baltă”), „nume de mlaştini, smârcuri” sau **helonime** (<gr. *hélos* „mlaştină”), „nume de mări” sau **pelagonime** (< gr. *pélagos* „mare”) şi „nume de oceane” sau **oceanonime** (< gr. *ōkeanós* „ocean”)[9].

2.1. Alături de oronime, **macrohidronimele** sunt cele mai vechi şi mai rezistente. Din rândul hidronimelor majore face parte şi Crişul Alb.

Crişul Alb (212 km) izvorăşte de pe versantul vestic al Munților Bihorului de la altitudinea de 980 m de sub vârful Certezul (1184 m) din masivul calcaros al Pietrelor Albe. În lungul râului se disting trei sectoare principale: *sectorul superior*, *montan*, foarte scurt până la Blăjeni, *sectorul de culoar al Crişului Alb* până în aval de îngustarea de la Cociuba şi *sectorul piemontan şi de câmpie* în aval, care începe la Răpsig.

Crişul este pomenit încă din sec. al VI-lea: *Crisia, Grisia* (Iordanes), *Gresia* (Geographus Ravennas), Κρισος (Constantin Porphirogenetul). În documentele latino-ungureşti şi ungureşti este înregistrat sub formele: *Kris,* latinizat *Krisus*, *Kirűs*, *Kërës*, *Keresz*, *Kőres*, *Kőrős*. Românii l-au numit întotdeauna *Criş*, iar saşii, care l-au împrumutat din română, i-au spus *Kreisch*. Numele acestui râu se înscrie alături de *Argeş*, *Timiş*, *Mureş*, *Someş* în seria hidronimelor străvechi, autohtone, care au un *ş* final, perpetuându-se din vremea dacilor până astăzi[10].

2.2. **Microhidronimele** (izvoare, pâraie, râuri mici) şi-au luat denumirea: după munții din care izvorăsc (şi invers), după caracterul apelor, după numele localităților în dreptul cărora ies din munte sau după nume de persoană. Bazinul Crişului Alb are, pe lângă rețelele permanente,

[8] Vasile Frățilă, recenzie: Mircea Ciubotaru, *Oronimia şi hidronimia din bazinul superior al Bârladului*, Iaşi, Casa Editorială, Demiurg, 2001, în Vasile Frățilă, *Cercetări de onomastică şi dialectologie*, p. 187.

[9] Jürgen Udolph, *Gewässernamen*, în *Namenarten und ihre Erforschung. Ein Lesebuch für das Studium der Onomastik*. Herausgegeben von Andrea Brendler und Silvio Brendler, Hamburg, Baar-Verlag, 2004, p. 331.

[10] Vasile Frățilă, *Studii de toponimie şi dialectologie,* Timişoara, Excelsior Art, 2002, p. 18.

BDD-A6374 © 2006 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:53:33 UTC)

o serie de văi intermitente ce formează un adevărat păienjeniş de ape, particularizând acest peisaj.

2. 3. **Hidronime provenite de la entopice**

2.3.1. Entopicele care intră în componența toponimelor ce denumesc ape curgătoare sunt: **cioroi**, **fântână**, **ierugă**, **izvor**, **obârşie**, **pârâu**, **răstoacă**, **râu**, **şipot**, **ştiubei**, **vale**.

Cioroi denumeşte o pantă lină cu un pâlc de pădure în mijloc în care se află un izvor (Blăjeni, Plai); izvor care țâşneşte cu putere din pământ (Țebea). La baza hidronimelor de mai sus stă substantivul *cioroi* „jghebuleț, scândurică scobită sau coajă de copac [pe care curge apă], firul apei care țâşneşte din pământ”[11].

Còşpótoc, canal destinat irigațiilor (Răpsig). Cf. *potoc* „pârâu mare care curge repede” (v. slav. *potokŭ* „torent”, bulg. *potok* „pârâu”, rus. *potók* „râu, fluviu”)[12].

Fântână. Sensul vechi al apelativului *fântână* este „izvor”[13]. Fântânile poartă, de obicei, numele proprietarului: **Fântâna Costeştilor**, fântână aflată în locul numit *Costeşti* (Blăjeni-Vulcan); **Fântâna Deacului** (Blăjeni); **Fântâna Oprească** „fânațuri, şes aflat în vârful unui deluşor” (Reți); **La Fântâna cea Rece** (Budeşti); **La Fântâni** „un teren cu multe fântâni pentru adăpatul vitelor” (Dumbrava de Jos); **La Valaie**, loc unde se adapă animalele (Budeşti, Crocna).

Ierugă, ca toponim simplu denumind un „braț de râu ce duce apa la moară, canal prin care se abate apa de la moară” (< srb. *jaruga*), intră şi în componența numelui unui teren arabil **Peste Ieruga** (Şicula).

Izvor „loc de unde iese apa din pământ, continuu şi formează un pârâu, râu”. Acest loc poate fi amenajat, numindu-se : *fântână*, *ierugă*, *ştiubei*, *vălaie* sau neamenajat: *obârşie*, *ogaş*, *pârâu*, *râu*, *şipot*. El intră în componența toponimelor: **Fundu Izvorului**, vale îngustă şi adâncă (Reț); **Izvorul de la Capul Runcului**, (Budeşti); **Izvorul de la Prisacă** (Budeşti); **La Izvor**, „locul unde este un izvor” (Dumbrava de Jos).

Obârşie este cunoscut ca sinonim parțial pentru *izvor* cu următoarele sensuri:1. „partea superioară a văii la fundul ei”; 2. „locul unde se începe albia văii”; 3. „partea cea mai înaltă de la fundul văii”; 4. „verigă din care iese izvorul de apă”; 5. „izvor mlăştinos al unei ape curgătoare”. În toponimul **Obârşa**, fânațuri (Plai), el are sensul de „partea superioară a văii, locul de unde se începe albia văii”.

---

[11] *Ibidem*, p. 63.
[12] Iorgu Iordan, *Toponimia românească*, Bucureşti, Editura Academiei, 1963, p. 93.
[13] Cf. *ibidem*, p. 56; Mircea Homorodean, *Vechea vatră a Sarmizegetusei în lumina toponimiei*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, p. 169.

BDD-A6374 © 2006 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:53:33 UTC)

Părău. *Pârâu* (pl. *pâraie*) „râu mai mic, vale mică” este întâlnit pe întreg teritoriul ţării, alcătuind toponime variate. Pe valea Crişului Alb apare în toponimele: **Părăul Bătrân**, loc pentru păşunat (Dumbrava de Jos); **Părăul Bisericii**, trece pe lângă biserică (Dumbrava de Jos); **Părău Cosii** (Buteni); **Părău Dulii** (Budeşti); **Părău Didii**, păşune, teren abrupt (Criş); **Părău Dinuli**, pârâu înconjurat de arături şi fânaţuri (Blăjeni); **Părău Făuresc**, aici locuia o familie *Faur*; **Părău Fârţulesc**, aici stau două familii cu porecla *Fârţu* (Dumbrava de Sus); **Părău Firţuli**, „pârâu înconjurat de fânaţuri” (Blăjeni); **Părău Grosuli**, coastă abruptă de-a lungul pârâului, pârâul izvorăşte din satul Grosuri; **Părăul Gut** (Şicula)[14], **Părău Jgheabuli**, teren în pantă aflat de-a lungul pârâului; **Părău Jorjului** (Sălătruc); **Părău Juncului** (Ribiţa)[15]. **Părăul Iacobel** (Şicula); **Părău Izvorului** (Dumbrava de Sus); **Părău Largii**, de-a lungul pârâului este o luncă largă (Dumbrava de Jos); **Părău Lazurilor**, teren în pantă aflat de-a lungul pârâului (Sălătruc); **Părău li Lupaş**, terenuri situate pe lunca acestei văi; **Părău Marginii**, părău ce curge pe la marginea satului (Blăjeni); **Părău Pietrii**, păşune, teren în pantă în prelungirea căruia se află stâncă (Sălătruc). **Părău Pârcea**, teren stâncos şi abrupt (Grosuri). **Părău Purcaretu** (Buteni)[16]. **Părău Prelucilor** (Dumbrava de Jos). **Părău Răchiţii**, păşune, teren de-a lungul pârâului pe care se află răchită „varietate de salcie folosită ca material de împletit” (Sălătruc); **Părău Ribiciorii** (Ribiţa); **Părău Ruginii** (Sălătruc); **Părău Satului** (Reţ); **Părău Solomonesc**, „aici stau ai lui Solomon” (Dumbrava de Sus); **Părău Spânzului**, un părău pe care se află multe arături (Dumbrava de Jos.),**Părău Stârculi** (Reţi)[17]; **Părău Şerdanului** (Dumbrava de Sus); **Părău Şipotului**, „pă părău în sus se află un izvor” (Dumbrava de Sus); **Părău Tărniciorii**, folosit pentru păşune (Dumbrava de Jos.); **Părău li Todor**, teren abrupt de-a lungul pârâului (Criş); **Părău Trunchiuli**, un versant al Crişului Alb (Blăjeni); **Părău Uibăreştiului** (Ribiţa); **Părău Văraticului** (Buteni); **Părău Viezurelui**, în apropierea pârâului se află multe vizuini de viezure; **Părău Vlăii**, un pârâu cu multă iarbă pentru păşune (Dumbrava de Jos).

Ştiubei „izvor amenajat prin aşezarea deasupra lui a unui trunchi găunos” apare în numele de loc omonime din localităţile Plai şi Hălmagiu.

Vale, denumind: 1.o formă de relief, îngustă şi alungită, cu altitudini mai joase decât regiunile înconjurătoare şi deschisă în aval, care

[14] Cf. n.p. *Gut* (< bg. *Guto* sau (şi) *gut* „porumbel”) atestat de Iordan, *Dicţionar al numelor de familie româneşti*, Bucureşti, EŞE, 1983, p. 233.
[15] Din apel. *pârâu* + *junc* „taur sau bou tânăr, nepus la jug”, cf. şi n.p. *Juncu*.
[16] Cf. *purcăreţu* „locul unde se strâng sau se adăpostesc porcii”.
[17] Cf. n.p. *Stârcu* atestat de N. A. Constantinescu, *Dicţionar onomastic românesc*, Bucureşti, EA, 1963, p. 376.

BDD-A6374 © 2006 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:53:33 UTC)

este străbătută (permanent sau temporar) de o apă curgătoare; 2. regiune de şes situată sub nivelul ţinuturilor din jur (şi udată de o apă curgătoare), intră în componenţa următoarelor toponime: **Valea Albă**, vale cu o luncă foarte îngustă în prelungirea căreia se află pădure; pe această vale se află piatră de calcar (Grosuri); **Valea Artanului**, curs de apă înconjurat de păduri de brad (Blăjeni); **Valea lui Ban**, teren aflat de-o parte a pârâului sub formă de pantă lină (Blăjeni); **Valea Brusturilor** (Hălmagiu); **Valea lui Bude** (Ribicioara); **Valea Caldă**, pârâu cu apă caldă tot timpul anului (Ţebea); **Valea Calului**, loc de arături şi păşunat de-a lungul pârâului (Dumbrava de Sus); **Valea Cerghii** (Crocna); **Valea Ciungilor**, „vale care vine din Capul Runcului" (Budeşti); **Valea Ciurtii**, vale cu teren abrupt (Grosuri); **Valea Cleciova**, vale şi teren arabil (Buteni); **Valea Crocnii**; **Valea de Obârşi** (Crocna); **Valea de Secaş** (Crocna); **Valea Drăghinii**, pantă lină de-a lungul văii (Criş); **Valea Găinii** (Hălmagiu); **Valea Hălmagiului** (Hălmagiu), izvorăşte de sub Muntele Găina, are ca afluenţi *Valea Trestiei* şi *Valea Sârbilor*, se uneşte în Hălmăgel cu *Valea Luncşorii*, formând o singură vale, care se varsă în Crişul Alb în dreptul satului Tisa; **Valea la Tulnici** (Crocna);**Valea Luncşorii** (Hălmăgel); **Valea Maluli**, păşune, versant abrupt (Blăjeni, Budeşti); **Valea Mare**, loc arător şi fânaţ de-a lungul văii (Reţ); **Valea lui Marţi**, loc de păşune (Dumbrava de Jos); **Valea Mică**, pârâiaş care curge pe o pantă lină (Grosuri); **Valea Minii**, vale în apropierea căreia se află mina (Ţebea)[18]; **Valea Muierilor**, loc cu păşune (Ribicioara); **Valea Păiuşenilor**, vale ce se varsă în Cişul Alb (Buteni); **Valea Peştelui** (Budeşti); **Valea Pietrii**, loc de păşune (Ribiţa); **Valea Petruieştilor** (Vulcan); **Valea Plaiului**, păşune (Plai); **Valea Porşorului**, teren care se află de-a lungul pârâului care se continuă cu pădure de stejar; **Valea Seacă** (Crocna); **Valea Sălătrucului**, teren aflat pe lunca Văii Sălătrucului; **Valea Stârminoaselor**, versant abrupt în prelungirea văii; **Valea Strâmbii**, păşune (Reţ); **Valea Tisei** (Hălmagiu)[19]; **Valea Tocoiască** (Crocna);**Valea Topliţii**, **Pe Topilă**, valea unde localnicii puneau cânepa la topit (Blăjeni-Vulcan, Budeşti); **Valea Trestiei**, afluent al *Văii Hălmagiului* (Hălmăgel); **Valea lu Tudor** (Budeşti); **Valea Ţarcarii**, „a existat un ţarc de oi în trecut" (Budeşti)[20]. **Valea Ţiganilor**, păşune, pădure, coastă în prelungirea văii (Criş); **Valea Sârbilor**, afluent al *Văii Hălmagiului*; **Valea Viezuinilor**, teren aflat de-a lungul văii de pe

[18] Cf. şi n.p. *Minea*.
[19] După *tisă* „o specie de conifere" < v. sl. *tisa*, „pin".
[20] Pentru modul de formare a lui **ţărcare* „loc cu ţarc" < *ţarc* + *-are*, sufix cu valoare locală (< lat. *-aria*), cf. *cărbunare* < lat. *carbonaria* (< *carbo, -onis* „cărbune") (vezi, în acest sens, Domniţa Tomescu, *Derivarea românească în context romanic. Continuitatea sufixului latin -aria,* în *Studia in honorem magistri Vasile Frăţilă*, Timişoara, Editura Universităţii de Vest, 2005, p. 503 – 515, în special p. 506).

BDD-A6374 © 2006 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:53:33 UTC)

malul căreia, de-o parte şi de alta, se ridică câte o coastă abruptă. Pe această vale vulpile îşi fac vizuini; **Valea Zăvoaielor**, teren drept care se prelungeşte cu o coastă.

2.3.2. Apele stătătoare sunt denumite prin apelativele: **baltă**, **bărc**, **hadă**, **iaz**, **iezer**, **lac**, **mlacă**, **molcă**, **sărătură**, **tău**, **topilă**. Dintre acestea, cel mai frecvent apelativ întâlnit în toate provinciile româneşti este *baltă*. El aparţine fondului traco-geto-dac al limbii române. Poate fi însoţit de epitete (**Balta Lungă**), poate fi derivat (**Băltuţa**) sau exprimat prin sinonimele: *bahnă, bărc, hadă, mlacă*. Ca nume de aşezare, sat pe valea Crişului Alb, îl întâlnim în varianta **Baltele**, formă arhaică de plural.

Apelativul *baltă* denumeşte mai ales un teren mai jos pe care rămâne mult timp apă după ploaie sau o apă stătătoare permanentă. Singur sau în compuse îl întâlnim în toponimele:
Balta, loc de păşunat (Ribiţa); **Balta Lungă**, teren arabil spre sat, fâneaţă (Buteni, Şicula); **Balta Calului**, teren arabil (Buteni)[21]; **Belţi**, (**La Belţi**) teren agricol, loc mai băltos (Răpsig), loc unde se adapă animalele (Budeşti); **Peste Baltă**, „partea de sus între gară şi sat", loc mai jos (Răpsig).

Hadă este cunoscut ca apelativ topic, în special de-a lungul Crişului Alb: **Hadă** (Răpsig), **La (În) Hadă**, teren agricol pe lângă Criş (Şicula, Crocna).

Mlacă, având semnificaţia „mlaştină, smârc" este numele unui teren arabil pe marginea Crişului Alb (Buteni)[22], iar **Molcă**, denumind un loc neted, mlăştinos (Criş), are la bază termenul dialectal *molcă* „mlaştină".

Apelativul **iezer** „lac" (<v.sl. *jezero*), astăzi ieşit din uz, s-a pietrificat în toponimele: **La Iezări**, loc de păşune (Budeşti); **Între Izături**, loc arabil în lunca Crişului (Criş)[23].

Lac apare fie singur, cu determinative, diminutive sau ca sinonim pentru: *iaz, tău*. Îl găsim în toponimele: **Lacu**, teren neproductiv (Răpsig), **Lac**, teren arabil unde există o fântână (Dumbrava de Jos), loc drept (Ribicioara), **Lăcşor** (Blăjeni - Vulcan).

Sărătura. Toponim notat la Buteni, unde denumeşte un teren apătos, destinat fâneţelor[24].

---

[21] *Calu* poate face trimitere şi la slav. *kal* „lut, noroi, mlaştină".Vezi Iorgu Iordan, *Toponimia românească,* p. 54.
[22] Din apelativul *mlacă* „teren mlăştinos", „baltă complet acoperită de vegetaţie cu pământ, având dedesubt încă apă sau noroi moale".
[23] Din dial. *iezătură* „stavilă în calea unei ape, zăgaz" (DA).

BDD-A6374 © 2006 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:53:33 UTC)

Tău „lac” (< magh. *tó*): **La Tău**, loc mlăştinos, „teren agricol unde stă apa” (Budeşti, Hălmăgel); **Tăuţ**, „loc aşezat, este şi o fântână” (Dumbrava de Jos); **Tăuțu**, păşune mlăştinoasă (Țebea).

2.3.3. De-a lungul apelor curgătoare, pe văi, întâlnim: **luncă**, **vad**.

La Luncă, „loc şes” (Hălmagiu, Hălmăgel, Crocna, Blăjeni), **Luncuțe**, teren plan cu o fântână (Dumbrava de Jos). Îl întâlnim atât cu sensurile de „vale păduroasă pe marginea unui râu, câmpie umedă acoperită cu iarbă”, cât şi ca toponime majore (augmentative şi diminutive): *Luncoiul, Luncşoara*, localităţi aşezate pe marginea Crişului Alb. **La Vad**, păşune şi pădure, pantă lină începând de la malul apei (Reți).

Terenuri umede există şi acolo unde se întâlnesc pâraiele sau văile în drumul lor spre vărsare: **Între Ape**, locul unde se întâlneşte *Părăul Ribiciorii* cu *Părăul Uibăreştilor* (Ribicioara); **Între Pâraie**, locul unde se întâlnesc două pâraie (Dumbrava de Jos).

A FEW OBSERVATIONS CONCERNING HYDRONYMY FROM CRISUL ALB VALLEY

(Abstract)

This material presents the importance of certain hydronyms from Crisul Alb valley for toponymy. The author shows the main characteristics that determines two classification of water names. Based on the dimension of the flows, we have macro-hydronyms and micro-hydronyms. Further on, toponyms coming form entopic are classified describing running waters and still waters.

[24] De la *sărătură* „suprafață de teren, cu dimensiuni reduse, caracterizată printr-o mare bogăție de săruri care se pun în evidență mai ales în perioadele secetoase ale anului” (V. Băcăuanu, I. Donisă, I. Hârjoabă, *Dicționarul geomorfologic*, Bucureşti, EŞ, 1974, p. 164).

BDD-A6374 © 2006 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:53:33 UTC)